

вірш далеко за межі проблематики одного покоління.

Література

Corso, Gregory. Одруження / День смерті Пані День: Американська поезія 1950-60-х років у перекладах Юрія Андруховича / Дизайн О. С. Рубановської. – Харків: Фоліо, 2006. – 207 с. – С. 169-172. *Corso, Gregory.* Женьїтба [пер. с англ. Яна] / Грегори Корсо [Електронний ресурс], б/р. – Режим доступу до джерела: sensi.org/~misha/translations/beat/marriage.html. *Corso, Gregory.* Marriage // The Norton Anthology of Poetry. Fourth edition / Margaret Ferguson, Mary Jo Salter, Jon Stallworthy (eds.). – New York – London: W.W.Norton & Company, 1996. – lxxx, 1998 p. – P. 1694-1697. *Tytell, John.* Naked Angels: Kerouac, Ginsberg, Burroughs / John Tytell. – New York: Grove Weidenfeld, 1991. – 273 p.

УДК: 811.111'25' (=161.1=161.2):821.111(73)-1.02

ЛЕЩЕНКО Г.А.

(Запорізький національний технічний університет)

ОДИН З АЛГОРИТМІВ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ

В статті висвітлено алгоритм перекладознавчого аналізу художнього тексту оригіналу та перекладу, який складається з чотирьох етапів: комплексне функціонально-семантичне дослідження тексту оригіналу; дослідження співвідношення форми та змісту у вихідному та цільовому текстах; естетичне враження від прочитання твору оригіналу та перекладу; виявлення стратегічної домінанти перекладача.

Ключові слова: художній переклад, перекладознавчий аналіз, вихідний та цільовий текст, адекватність, еквівалентність, рецепція твору.

Лещенко А.А. Один из алгоритмов переводческой анализа. В статье освещен алгоритм переводческой анализа художественного текста оригинала и перевода, который состоит из четырех этапов: комплексное функционально-семантическое исследование текста оригинала; исследования соотношения формы и содержания в исходном и целевом текстах; эстетическое впечатление от прочтения произведения оригинала и перевода; выявление стратегической доминанты переводчика.

Ключевые слова: художественный перевод, переводоведческий анализ, исходный и целевой текст, адекватность, эквивалентность, рецепция произведения.

Lešchenko A.A. One of the the algorithms for translation analysis. The article highlights the algorithm for translation analysis of the literary text of original and translation, which consists of four stages: comprehensive functional-semantic study of the original text; study of the correlation of form and content in the source and target texts, aesthetic impression from reading the original work and translation, identifying strategic interpreter's dominant.

Key words: literary translation, translation analysis, source and target text, adequacy, equivalence, text perception.

Переклад, що постає сьогодні одним із об'єктів дослідження лінгвістики, літературознавства та перекладознавства, завжди посідав важливе місце у світовій культурі та міжкультурній комунікації. За визначенням українського перекладознавця В.В.Коптілова, “у найзагальнішому плані переклад можна визначити як збереження змісту повідомлення при зміні його мовної форми” [Коптілов 1982, с. 9].

Ще з давніх-давен представники різних культурних спільнот потребували посередників для успішного здійснення процесу спілкування. “Толмачі” – таку назву мали прадавні перекладачі – забезпечували обмін інформацією між тогочасними різномовними співтовариствами, створюючи реальні можливості для різноманітних форм діалогу у сферах економічних політичних і культурних відносин. Як зазначає відомий український філолог І.Дзюба: „В історії культури, історії народів світу мистецтво перекладу не тільки відіграло й відіграє значну роль, а й більше того – були періоди, коли воно давало духовне наповнення життю певної нації” [Дзюба 2004, с. 8].

Беззаперечним є той факт, що перекладені твори стають здобутком національної літератури. Як свого часу наголошував М.Грушевський, “міра культури кожного народу визначається і рівнем перекладацької справи” [Цит.за: Кононенко 2004, с. 11]. Проблема перекладу є проблемою не лише літературною та мовною, а й національно-культурною, державно-політичною. Втім, і сьогодні, як і декілька тисячоліть тому, будь-який переклад залишається інтелектуально-творчою діяльністю, яка вимагає від перекладача цілого комплексу знань, вмінь і навичок, спроможності робити правильний вибір з урахуванням усієї сукупності лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників. Отже, метою даної статті є розробка алгоритму перекладознавчого аналізу художнього тексту оригіналу та перекладу.

Сучасний стан філологічної та перекладознавчої науки задля цілей аналізу дозволяє використовувати багатий інструментарій, що включає у себе розмаїття характеристик, класифікацій стилів і методів перекладу. Основним методом зіставлення лексики перекладів та оригіналу є

контрастивний аналіз, що здійснюється на двох рівнях – горизонтальному, коли зіставляються англійський та український тексти, і вертикальному, коли український переклад порівнюється з даними нормативних словників української мови.

На думку Н.А.Куконіної, контрастивний аналіз перекладів проводиться на об'єктивній основі врахування їхньої прагматики (при порівнянні з прагматикою першотвору), пресупозиції авторів, особливостей психологічних типів перекладачів, індивідуального стилю, методів досягнення адекватності оригіналу. До того ж порівнюючи декілька перекладів, здійснених на високому художньому рівні, з оригіналом можливо виявити міру об'єктивного й суб'єктивного в перекладі. [Куконіна 2002, с. 5].

Оскільки перекладацький процес є комплексним за своєю природою, то об'єктивний аналіз не може бути виконано у якійсь одній площині. Перекладознавчий аналіз повинен мати комплексний характер, адже, наприклад, звертаючись до образотворчого мистецтва, повнокольорову яскраву картину можна отримати тільки за умов правильного застосування усіх можливих відтінків кольорів, експозиції та гри світла та тіні. Вважаємо за доцільне зосередитися на трьох аспектах, що є дещо узагальненими, проте саме їх поєднання уможливило виконання якісного та всебічного перекладознавчого аналізу.

По-перше, це комплексне функціонально-семантичне дослідження тексту оригіналу, спрямоване на виявлення ідейно-художньої специфіки твору та тих аспектів, що обов'язково мають бути відтворені (збережені) при перекладі що дає змогу визначити ступінь об'єктивного відтворення оригіналу як цілісності у декількох його перекладах та з'ясувати міру суб'єктивного у кожному перекладі окремо.

По-друге, це дослідження співвідношення форми та змісту у вихідному та цільовому текстах. Воно включає виокремлення декілька ключових концептів твору та з'ясування тих мовних та стилістичних засобів, що сприяють їх найбільш повному та точному розкриттю у тексті перекладу. При цьому, важливо визначити основні мовно-стилістичні характеристики тексту перекладу і порівняти їх з мовно-стилістичними характеристика оригіналу, виокремлюючи спільні та відмінні риси. На думку Е.Паунда, один й той самий текст має нескінчену кількість прочитань [Pound 1960]. Нові прочитання оригінального тексту через призму перекладу дозволяють виокремити тему, ідею та проблематику кожного окремого тексту. Як підкреслює Н.М.Торкут, “переклад завжди є результатом прискіпливого вчитування у вихідний текст, осмислення його ідейно-сміслових обширів, осягнення його іманентної художньої самобутності” [Торкут 2006, с. 8]. Тож цілком природно, що вдалий переклад завжди має шанс відкрити якісь „нові”, раніше не помічені або не усвідомлені нюанси смислу та художні відтінки.

По-третє, це естетичне враження від прочитання твору оригіналу та перекладу, що включає у себе оцінювання реципієнтом перекладу втілення у перекладі творчого задуму автора у порівнянні з ефектом, що справляє текст-оригінал на свого реципієнта, тобто адекватність інтерпретації авторського задуму.

По-четверте, це виявлення стратегічної домінанти перекладача, яка дозволить виявити відмінності перекладацького почерку авторів. Зіставлення перекладів дозволяє виділити спільну частину словника перекладачів, що є об'єктивним відображенням першотвору, і змінені частини, у яких відбивається індивідуальність перекладачів та своєрідність мови-рецептора. Оскільки переклад є особливим осмисленим видом інтелектуально-творчої діяльності, зрозуміло, що перекладач має керуватися певною настановою. Така настанова репрезентує мету, заради досягнення якої перекладач і розпочав роботу над перекладом певного тексту. Як зазначає О.Гайнічеру, “інтерпретація тексту першотвору завжди залежить від перекладацької настанови, без урахування якої порівняння перекладу з оригіналом – справа марна й непродуктивна” [Гайнічеру 1990, с. 10]. Перекладацьку домінанту, хоча вона не є очевидною, можна у повній мірі розкрити, проаналізувавши текстовий та позатекстовий, або лінгвістичний та екстралінгвістичний шари оригінального тексту у порівнянні з відповідними шарами тексту перекладу. В ракурсі позатекстових факторів, що впливають на перекладацький процес, найвпливовішим виступає роль особистості перекладача.

Зрозуміло, що компаративний перекладацький аналіз не лімітується дослідженням змісту та лексико-структурних компонентів, що формують жанрово-стилістичну композицію вихідного тексту. Одним з найбільш важливих факторів оцінки перекладу з позиції читача як представника культури-реципієнта є загальне естетичне враження від причитання твору. Концепт естетичного враження імпліцитно містить у собі комунікативну настанову оригіналу. Оскільки комунікацією є процес передачі певного емотивно-інформаційного комплексу від автора до читача, то зрозуміло, що

адекватність перекладу неможлива без якісної інтерпретації комунікативного навантаження. Виконання цієї ключової вимоги є запорукою створення адекватного оригінального естетичного враження від перекладу.

Отже, зважаючи на комплексну природу перекладених творів, їх аналіз також охоплює цілу низку ознак та критеріїв, які уможливають об'єктивне оцінювання тексту-перекладу з лінгвістичних, літературознавчих та національно-культурних позицій.

Література

Гайнічеру О.І. Поезія і мистецтво перекладу / І.О. Гайнічеру. – К.: Дніпро, 1990. – 212 с. Дзюба І. Григорій Кочур тривас / І.Дзюба // Григорій Кочур і міжнародний переклад: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ-Ірпін: ВТФ „Перун”, 2004. – С. 8-10. Кононенко П. Григорій Кочур у ролі Гамлета. / П. Кононенко // Г.Кочур і український переклад: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., К.; 27-29 жовт. 2003 р. /ред. О. Чердніченко [та ін.]. – К.; Ірпін: ВТФ “Перун” 2004. – С. 11-14. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу / В.В.Коптілов. – К.: Вища школа, 1982. – 165 с. Куконіна Н.А. Зіставлення словника перекладу із словником оригіналу як перекладознавча проблема (на матеріалі перекладів шекспірівського “Гамлета”). Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Н.А. Куконіна; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2002. – 20 с. Торкут Н. Інтерпретація сонетів В.Шекспіра в методологічному просторі міждисциплінарного діалогу / Н.Торкут // Ренесансні студії. – 2006. – Вип. 11. – С. 3-19. Pound E. ABC of reading / E. Pound. – New York: New Directions Publishing Corporation. – 1960. – 210 p.

УДК: 811.111'255

ЛУКЬЯНОВА Т. Г.

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

ЛЕКСИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ СУБТИТРІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ)

Дослідження присвячено питанням адекватного перекладу субтитрів художніх фільмів з англійської мови на українську. У статті розглядаються теоретичні аспекти перекладу художніх фільмів, висвітлюються поняття кінотексту, субтитрування, кіноперекладу, лексичних трансформацій, досліджуються переклади назв англомовних кінофільмів, які було здійснено за допомогою основних стратегій адаптації, з'ясовуються основні специфічні елементи кіноперекладу, пояснюються задачі перекладача.

Ключові слова: кінопереклад, кінотекст, субтитри, переклад назв кінофільмів, стратегії адаптації.

Лукьянова Т.Г. Лексические аспекты перевода субтитров (на материале английских художественных фильмов). Исследование посвящено вопросам адекватного перевода субтитров художественных фильмов с английского языка на украинский. В статье рассматриваются теоретические аспекты перевода художественных фильмов, освещаются понятия кинотекста, субтитрования, киноперевода, исследуются переводы названий английских кинофильмов, сделанные при помощи основных стратегий адаптации, выясняются основные специфические элементы киноперевода, поясняются задачи переводчика.

Ключевые слова: киноперевод, кинотекст, субтитры, перевод названий кинофильмов, стратегии адаптации.

Lukyanova T.H. Lexical aspects of subtitle translation (based on English feature films). Our research is dedicated to issues of faithful subtitle translation of feature films from English into Ukrainian. The article deals with the theoretical aspects of feature film translation, defines such terms as film text, subtitling, film translation, studies English film title translation accomplished through basic adaptation strategies, reveals main specific elements of film translation, interprets tasks of a translator.

Key words: film translation, film text, subtitles, film title translation, adaptation strategies.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що воно вносить вклад у розвиток теорії перекладу аудіо-медіальних текстів розширює загальні відомості про викладання кіно перекладу у вищих навчальних закладах.

Метою роботи є вивчення лексичних особливостей субтитрів англомовних художніх фільмів і формулювання загальних підходів щодо їх перекладу українською мовою.

Об'єктом дослідження є лексичні особливості перекладу субтитрів художніх фільмів, **предметом** – адекватність та точність їх перекладу з англійської мови на українську.

Матеріалом обрано тексти субтитрів англомовних художніх фільмів та їх переклади українською мовою.

У нашій статті ми спираємося на дослідження та публікації робіт Р.О. Матасова, І.П. Мухи, Н.В. Скоромислової, Г.Г. Слишкіна, Ю.О. Сорокіна тощо.

Кіно розглядають як комунікативний соціально-мовленнєвий твір, який поєднує різні семіотичні системи [Муха 2010, с. 292]; характеризують як об'єкт культури, який сприймають через